

„ЂАВОЉИ АДВОКАТ: ДЕМОКРАТИЈА НЕ СЛУЖИ ГРАЂАНИМА“

Капитал колонизује будућност

Иако демократска начела имају универзалну вредност и привлачност, поверење грађана у политичке странке, изборе, парламенте и владе, готово свуда у свету озбиљно је нарушено. У сарадњи са Фондацијом

Конрад Аденауер НИН је организовао трибину „Ђавољи адвокат: Демократија не служи грађанима“ покушавајући да о демократији у Србији отвори дебату изван владајућих стереотипа о њој

— пише Магда Јањић

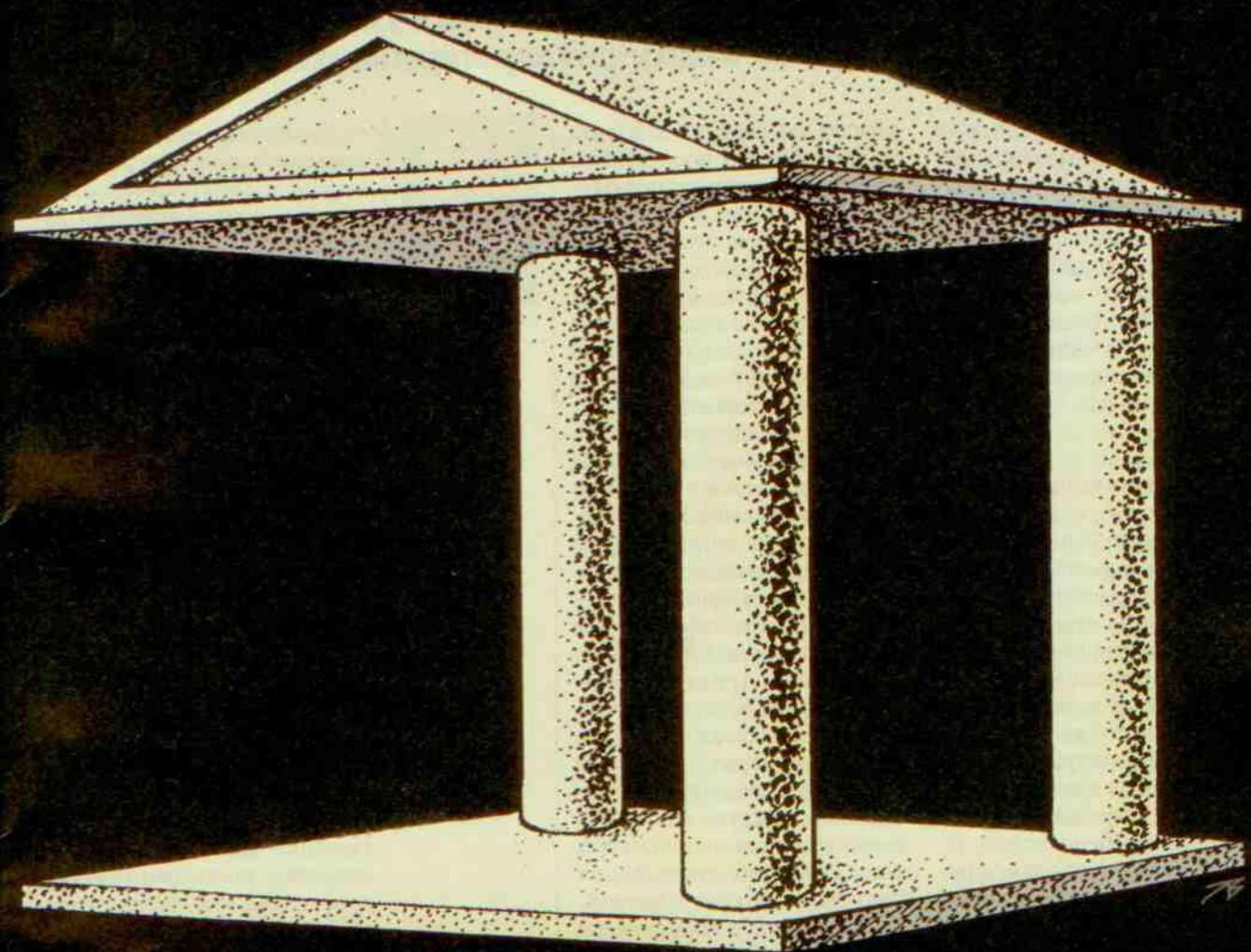
Сведоци смо да су грађани широм света све више скептични и неповерљиви према својим лидерима. Према истраживању Edelman Trust Barometer-a, само 52 одсто учесника анкете је 2011. године изјавило да верује да њихова влада ради добру ствар, док је 2012. године тај број пао на 42 одсто. Како показују недавни резултати истраживања, само 18 одсто Италијана верује да је њихов глас важан, 15 одсто Грка верује да гласање може да направи неку разлику, а оскудних 20 одсто Американаца се слаже

са тим да њихова влада доноси добре одлуке. У међувремену, у Јапану и Јужној Кореји је за 20 и 17 одсто опало поверење у рад владе. То су све демократске земље, што значи да грађани данас све мање верују онима за које су сами гласали. У Србији имамо ситуацију да после избора, након што странке освоје одређен број мандата, ступају у коалиције које нису програмске ни идеолошке, већ математичке. То свакако говори о демократском дефициту. Отуда је прво директно питање учесницима било да ли демокра-

тија служи грађанима. Полемику су на Факултету за медије и комуникације водили проф. др Јован Чекић, Факултет за медије и комуникације, проф. др Ђорђе Павићевић, Факултет политичких наука, Србијанка Турајлић, грађански активиста и др Миша Ђурковић, Институт за европске студије

Да ли демократија служи грађанима

Србијанка Турајлић: Демократија ипак служи грађанима и она може да заустави неке не жељене процесе.

Ђорђе Павићевић: Тврдим да је теза да демократија не служи грађанима тачна и нећу да улазим у то да ли има бољег механизма од ње. Мислим да партципација грађана у демократској заједници има мало смисла уколико се остварује кроз оно што ми данас зовемо регуларне демократске институције, партије.

Миша Ђурковић: Демократија служи грађанима и у неким земљама али пре тога морамо да направимо одређене разлике о којој демократији говоримо. Да ли говоримо о изборној демократији, о народној демо-

кратији или рецимо плебисцитарној демократији. Пре свега бих волео да дефинишем да оно о чему ми причамо овде јесте модел модерне капиталистичке демократије.

Јован Чекић: Када говоримо да демократија не служи грађанима ми у ствари говоримо о демократији која је у кризи, или пре свега о кризи грађана.

Ко је крив за кризу демократије

Србијанка Турајлић: Демократију у Србији, као и добар део европске демократије,

уништава непостојање гласа интелектуалаца. Друштво у Србији би изгледало и функционисало далеко другачије када би се интелектуалци мање продавали за ситне услуге и када би вршили своју дужност. Када би стручњаци објаснили зашто Мост на Ади тако изгледа, зашто је морао толико да кошта, шта је то афлатоксин, или када би се неко у овом друштву, са изузетком Весне Ракић Водинелић, Зорана Томића или Зорана Ивошевића, нашао да нам објасни шта се то заправо дешава у правном

систему и како се спроводи реформа судства.

Миша Ђурковић: Недостатак елементарне хомогености у једном друштву, непостојање јаке војне и полицијске силе, и непостојање служби безбедности су најјачи успоритељи демократије. За развијену демократију је такође неопходна компактност елита и минимум сагласности око важних ствари, као и постојање минималне свести о националном интересу. Политичке снаге морају да контролишу корпоративне елите који данас представљају и највеће заустављаче демократије.

Да ли новац кочи демократију

Србијанка Турајлић: Истраживања су постала бескрајно скупа тако да ако данас имате амбиције да нешто урадите као истраживач или научник, неопходан је новац у било којој сфери људског делања. А он је у рукама власти и ви ако имате амбиције да истражујете морате да правите компромис - за мир неког истраживања и направно за одређени новац. То није карактеристика само друге половине 21. века то је нажалост однос који је између елите и власти настао са дosta хваљеним Хумболтовим концептом универзитета када је прећутно склопљен договор да ће интелектуалци ћутати и бавити се собом и промоцијом националних вредности, а зауврат их држава неће дирати и они могу да раде шта хоће.

Миша Ђурковић: Узмио пример банкарског сектора. У озбиљним државама, тзв. старим демократијама у Европи постоји правило да 80 одсто банкарског сектора мора да буде у власништву домаћих корпорација и домаћих играча, дакле само 20 одсто може да се да страним играчима. У земљама тзв. нове Европе, попут Польске, Мађарске, Чешке и Србије правило је обрнуто. Домаће банке

Јован Чекић: Ово је 21. век, мора да постоји нова идеја о демократији. Ако не будемо имали нове критичке алате остаћемо изгубљени у сећањима о томе како је демократија боља од тираније

као што видимо пропадају једна за другом и то је проблем што домаћи субјекти не контролишу токове новца и конкретно српска привреда пропада јер се банке овде предаторски понашају, дају кредите који су заиста зеленашки... Ми имамо највеће камате у Европи и немате као грађани никакве механизме да се томе супротставите.

Јован Чекић: Свака криза и ова сада економска симптом је радикалне промене у раду капиталистичке машине. У овом тренутку из једног друштва тврдог капитализма фордистичке производње прелазимо у неку врсту флуидног постфордистичког начина производње. Тако посматрано, криза демократије је управо ефекат те промене и то се најбоље може видети из два угла. Први је да долази до одвајања демократије и капитализма и други, нешто што данас видимо са енормним раслом Кине, једног ауторитарног капитализма или једнопартијског капитализма који се показује као најуспешнији у овом тренутку.

Где су ту институције

Миша Ђурковић: У земљама у којима је развијена демократија, као што су Велика Британија и САД, постоји један прединституционализовани консензус елита који је неформалан, и чињеница је да те земље захваљујући том консензусу, који се касније модификује и одржава кроз институционални консензус, ипак живе мно-

го боље него моја држава. Да имамо озбиљну елиту која на одређени начин гарантује институције не би нам се догодио ППВ.

Србијанка Турајлић: Да ли су институције те које ће одредити консензус елите и чврстину државе, или ја треба да изградим неки консензус који ће касније изградити те институције. У овој земљи је најстрашније што немамо институције, а имамо првог потпредседника Владе који додатно уништава институције након што је његов претходник уништавао институције, и након његовог претходника који је такође уништавао институције. И не знам како да дођемо до консензуса у систему где ниједна институција не функционише.

Ђорђе Павићевић: Државе које имају развијене демократије су се стабилизовале и институционализовале мимо демократије, мимо било чега што има икакве везе са демократијом. Ми не познајемо које су то идеалне институције, али су оне које знамо достигле одређени степен истрошеношти и зато нису чудни изливи беса и очаја људи и то најчешће млађих јер не виде никакву перспективу у томе када им рецимо шпански премијер каже „можда ћете од 2020. године видети некакве помаке“, а док вас то дотакне већ ћете имати до година и ваш живот ће отићи у неком сасвим другом правцу.

Јован Чекић: Логика глобалног капитала је у радикал-

Ђорђе Павићевић: Теза да демократија не служи грађанима је тачна. Партиципација грађана у демократској заједници има мало смисла уколико се остварује кроз партије

Србијанка Турајлић: Друштво у Србији би изгледало и функционисало далеко другачије када би се интелектуалци мање продавали за ситне услуге и када би вршили своју дужност

ној супротности са демократским институцијама. Све што је било чврсто и стамено, као што су институције ушло је у кризу, а имамо ситуацију у којој капитал колонизује будућност. Моги су се изместиле у неке умрежене глобалне мочи, политичари су такође у функцији капитала, имате повучене интелектуалце чији се глас све слабије чује и сви смо у циничној позицији и логика капитала је оно што измиче било каквој демократској контроли.

Да ли ће избори донети бољитак

Миша Ђурковић: Право питање је када изађемо и дамо свој глас за неког или против неког ко ће да састави владу. Да ли ће сести ППВ или ће да седну амбасадори три, четири најважније земље које доминирају политичким животом Србије па чак и медијима, и домаћи тајкуни који ће заједно дефинисати који ће од ових играча за које смо гласали да саставе владу. Нажалост, на предстојећим изборима нећу гласати „за“ јер немам партију за коју бих дао глас, али имам против оног ко претендује да добије 40 одсто и да успостави модел какав има Мило Ђукановић у Црној Гори.

Борђе Павићевић: Покушао сам да размислим и установим разлоге зашто бих за некога гласао а зашто не и ниједан од тих разлога није политички. Један кандидат на пример не чачка нос, лепши је, мање ме нер-

вира и то су неки разлози због којих ми иначе гласамо, а не зато што ће они спроводити не знам какву политику. Без обзира на то што мислим да демократија не служи грађанима, изађи ћу на изборе јер мислим да на тај начин могу да се ураде неки друге ствари.

Србијанка Турајлић: Неко ко има власт не врши је онако како грађани мисле да би требало, и неко ту власт злоупотребљава, а неко је бахат. Ако доволно грађана то увиди онда могу да спрече и зауставе тај процес и мислим да се то показало у више наврата и мислим да ће се то показати и на овим следећим изборима.

С друге стране на демократским изборима ви бирате између онога што је вами понуђено, према томе ако не постоји ни једна изборна листа која би била у складу са вашим убеђењима, са вашим осећањем морала, етике, поштења... и немате идеју да би било која изборна листа могла да оствари процес који ви сматрате позитивним, ви заправо немате за кога да гласате.

Шта даље

Србијанка Турајлић: Да имам мање година била бих јако забринута и не бих чекала да ме неко поведе у нешто. Ја бих се организовала, један по један мали помак демократски до успостављања или постицања нечега. Да купимо карту у аутобусу за почетак и да спречимо пребијање контролора. Да

се научимо реду, па ћемо и нечму другом, ја бих одатле почела и чини ми се да би онда демократија много боље служила народу него што служи данас.

Миша Ђурковић: Грађани морају да се боре за демократију и то је оно што и ја радим јер борба за демократију значи борбу за елементарна права и достојанство. Желим да моја држава бар мало заличи на оне земље у којима је демократија развијена, да не буде објекат него да буде субјекат онога што се дешава и да свако од нас погледа шта лично може да уради.

Борђе Павићевић: Да ли постоји неки механизам који савременим друштвима омогућава демократију. Постоје два основна начина изражавања воље грађана који утичу на то каква ће политика бити вођена, односно како ће се формулисати конкретне секторске политике које се рецимо тичу конкретног живота људи или како ће изгледати пољопривредна политика, међутим као посредник између гласова и доношења одлука се појављују различити актери, партије, те различите могућности манипулације гласовима.

Јован Чекић: Демократија мора да се постави на радикално нове основе. Ово је 21. век и ово су нови грађани, и мора да постоји и нова идеја о демократији. Ако не будемо имали нове критичке алате који ће мочи да детектују све те промене остаћемо изгубљени у сећањима о томе како је демократија боља од тираније. Ако се демократија у овом тренутку не апдејтује постаће још један зомби појам како то каже Зигман Баума. Демократија је начин мишљења или бар то треба да постане и задатак је да се пронађу квалитативни интерпретативни алати који ће објаснити промену која се догађа управо зато да бисмо спасили грађана и демократију. [НИН](#)

Миша Ђурковић: Недостатак елементарне хомогености у друштву, непостојање јаке војне и полицијске сile, и непостојање служби безбедности су најјачи успоритељи демократије